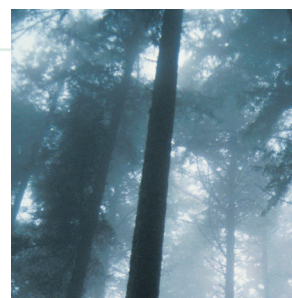
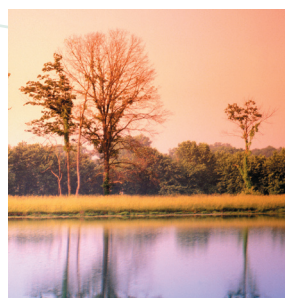
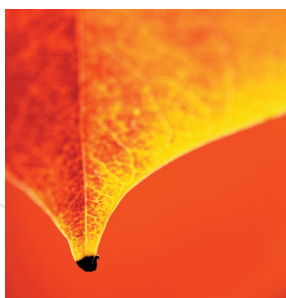

POHJOLAN YMPÄRISTÖ

Pienyhdykunnat – suuri osa Pohjolaa

Pohjola muodostuu suurelta osin pienistä yhdyskunnista. Tämä koskee varsinkin Färsaaria, Islantia ja Grönlantia, mutta myös Skandinavian pohjoisosia sekä Pohjoismaiden meri-alueiden saaria. Pienyhdyksissä on paitsi vähemmän asukkaita kuin suurkaupungeissa myös toisenlaisia haasteita. Tämä uutiskirje keskittyy Pohjoismaiden pienyhdyksien ympäristöön.

pohjola

Pohjoismaiden ministerineuvosto

• Pienyhdyskunnat keskiössä

– Pohjoismaiden ministerineuvoston pienyhdyskuntien ryhmän esittely

Pohjolan ympäristö -uutiskirjeen tämä numero keskittyy Pohjoismaiden pienyhdyskuntiin ja edellä mainitun työryhmän panostuksiin, jotka liittyvät muun muassa Paikallisagenda 21:een, kestävään energiahuoltoon, luonnon monimuotoisuuteen, ilmastoon sekä jätehuoltoon. Tässä teemanumerossa esitellään myös useita tulevia pohjoismaisia pienyhdyskuntahankkeita.

Pienyhdyskunnissa on paitsi vähemmän asukkaita kuin suurkaupungeissa myös toisenlaisia haasteita, kuten eristyksissä oleminen ja väestökato. Pienyhdyskuntien ympäristöhaasteet edellyttävät lisäksi usein lähestymistapaa, joka poikkeaa tavanomaisesta ja siitä mitä esimerkiksi EU-direktiivit edustavat. Pienyhdyskuntien paikallisiin ympäristöongelmiin tuleekin perehtyä tarkemmin, jotta voitaisiin löytää entistä räätälöidympiä käytännön ratkaisuja. Juuri tämä on Pohjoismaiden ministerineuvoston pienyhdyskuntien ryhmän työskentelysarkana.

Pienyhdyskuntien ryhmä perustettiin vuonna 1991 ”seuraamaan ympäristöasioita ja varsinkin

tuotteisiin, tuotantoon ja jätteisiin liittyviä seikkoja, joilla on erityistä merkitystä Pohjoismaiden ja Arktiksen pienyhdyskunnille”. Sittemmin ryhmä on työskennellyt lähinnä kolmella alueella:

- jätteet
- Paikallisagenda 21
- ympäristönhallinta

Pienyhdyskuntien ryhmän työssä ovat olleet aktiivisimmin mukana Islanti, Färsaaret, Ahvenanmaa ja Pohjois-Norja. Ryhmän jäsenet tulevatkin näiltä alueilta.

Yhteyshenkilö:
Sigurbjörg Sæmundsdóttir, sigurbjorg.saemundsdottir@umh.stjr.is

Qoornoq sijaitsee maailman toiseksi suurimman vuonojärjestelmän rannalla Grönlannissa Nuukin lähistöllä. Jokaisella pientalolla on oma lämmitysjärjestelmänsä ja osalla on myös aurinkopaneeleja omaa sähköntuotantoa varten. (Kuva: Margrethe Sørensen, 2005)

Pienyhdyskuntien kestävä energiahuolto

Pohjoismaiden ministerineuvoston elinkeino-, energia- ja aluepolitiikan virkamieskomitea (ÄK-NER) on asettanut haja-asutusalueiden kestävä energiahuollon työryhmän. Ryhmä pyrkii löytämään ympäristöä säästäviä ja toteutuskelpoisia ratkaisuja, jotka liittyvät näiden alueiden hajautettuun energiahuoltoon. Työ kytkeytyy myös ilmastopimuksiin, koska alueet ovat erityisen haavoittuvia ilmastonmuutoksen vaikutuksille.

Länsi-Pohjolan alueella on kosolti pieniä saariyhdyskuntia, joilla on joko heikot tai haavoittuvat yhteydet suurempaan jakeluverkkoon tai jotka ovat voineet taata vakaan ja turvallisen energiahuollon ainoastaan itsenäisillä voimalaitoksilla. Näissä yhdyskunnissa on keskityttävä uusiutuvaan energiaan perustuviin hajautettuihin ratkaisuihin ja pienvoimalaitoksiin. Lisäksi

on panostettava uusiutuvaan energiaan pohjautuvaan varatehoon.

Ministerineuvoston tavoitteena on se, että haja-asutusalueiden energiahuolto olisi kannattavaa, ympäristöä säästävää ja uusiutuviin energianlähteisiin perustuvaa. Keskustelua voidaan käydä siitä, pyritäänkö tavoitteisiin energiatehokkuutta lisäämällä vai korvaamalla fossiilisia polttoaineita uusiutuvilla energianlähteillä. Tällä hetkellä suunta ei kuitenkaan ole ”joko tai” vaan ”sekä että”.

Haja-asutusalueiden kestävä energiahuollon työryhmä antaa suunnitteilla olevassa työpajassa (Reykjavikissa 3.–4. joulukuuta 2008) tilanneraportin ja yleiskuvan kalastus- ja liikennesektorien energiatehokkuustoimista.

Yhteyshenkilö: Margrethe Sørensen, margrethe@greenet.gl

Pieniä tuulimyllyjä Shetlandinsaarten pohjoisimmalla saarella Unstilla. Myllyt tuottavat sähköä ja lämpöä lähitalojen tarpeisiin. Hukkaenergia hyödynnetään pienessä autossa käytettävän vetypolttoaineen valmistuksessa. (Kuva: Margrethe Sørensen, 2006)

Lumilinko Nuukissa. Paikallisyhteisöjen on aurattava tiet, jotta esimerkiksi lämmitysöljyä, vettä ja jätteitä kuljettavat ajoneuvot pääsisivät perille. (Kuva: Margrethe Sørensen, huhtikuu 2006)

Paikallisagenda 21 – pieni siemen kasvoi suureksi

Paikallisagenda 21 -ohjelmat kukoistavat Islannissa ja Färsaarilla. Ohjelmityön toimeksianto tuli Rio de Janeiron YK-huippukokouksesta vuonna 1992, mutta Länsi-Pohjolan pienyhdyksunnissa työ alkoi vasta vuonna 1996, jolloin Pohjoismaiden ministerineuvoston pienyhdyksuntien ryhmä käynnisti kuntien ympäristöön keskittyneen projektin. Samalla kylvettiin Länsi-Pohjolan PA21-työn siemen, joka jatkaa yhä kasvuaan.

Joku saattaa ajatella, että Paikallisagenda 21 -käsite on alkanut hiipua, kun Rion huippukokouksesta on kulu-
nut jo 16 vuotta. Tähän on todettava,

että 21. vuosisata on yhä alkuvaiheessa ja niin on myös PA21. Globaalien ajattelun ja paikallisen toiminnan tärkeys ei ole vähentynyt, vaan se on todennäköisesti vain kasvanut sitten vuoden 1992.

Islannissa ja Färsaarilla on ollut kansallisia PA21-toimistoja muutaman vuoden ajan. Ne muun muassa koordinoivat kestäväan kehitykseen liittyvää kuntien työtä, toimivat tietolähteinä ja järjestävät konferensseja. Färsaarten PA21-toimistossa työskentelevän Bergmann Finnssonin mukaan toimiston työn lähtökohtana ovat pienyhdyksuntien ryhmän hankkeet

ja julkaisut – varsinkin hyvin suosittu ideavihko, joka julkaistiin vuonna 2003 Ahvenanmaan PA21-toimiston avustuksella. Vihkon verkkoversio on täällä: www.alta.is/la21 [da]. Ahvenanmaan toimisto aloitti toimintansa 1. kesäkuuta 1995, ja se sai Pohjoismaiden neuvoston luonto- ja ympäristöpalkinnon vuonna 1999.

Tänä syksynä pohjoismaainen PA21-väki kokoontuu kolmanteen pohjoismaiseen kestäväan kehityksen konferenssiin nimeltä »One Small Step», joka pidetään Odensessa 15.–17. syyskuuta 2008, (ks. www.odense.dk/onesmallstep [da]).

Paikallisagenda 21:n ideavihko
NAP 2003:758

Yhteyshenkilöt:

Bergmann Finnsson, Färsaaret,
agenda@fkf.fo
Stefán Gíslason, Islanti,
stefan@environice.is
Maria Stenroos-Fagerström,
Ahvenanmaa, info@agenda21.ax

Pohjoismaat haluavat pysäyttää luonnon monimuotoisuuden häviämisen

Konkreettinen paikallistoiminta on täysin välttämätöntä, jotta luonnon monimuotoisuuden häviäminen saataisiin pysäytettyä. Tämän vuoksi vuonna 2006 perustettiin 13 pohjoismaisen kunnan verkosto (ks. kartta) toteuttamaan konkreettisia projekteja, joilla häviämiskehitys pyritään pysäyttämään tavoitevuoteen 2010 mennessä. Kunnat järjestävät vuosittain tapaamisia, joissa ne vaihtavat kokemuksia yli maaraajojen. Kunnilta on saatu erittäin hyvää palautetta, ja niiden tähänastiset projektit ovat olleet menestyksekkäitä.

Projektien aiheista voidaan mainita kosteikkojen ja lampien ennallistaminen, vieraslajien torjuminen, ketojen ja niittyjen hoito laidunnuksen tai niiton avulla, luonnon monimuotoisuuden huomioon ottava hyvä rakentamistapa sekä yleiskäytävän käyttäminen työkaluna.

Verkostossa on muutamien suurten kuntien lisäksi myös pienyhdyksuntia, kuten 2 200 asukkaan Alftanes Islannissa. Alftanes keskittyy lintujen elinympäristöjen parantamiseen. Eräs arktisen tiiran, viklon ja meriharakan aiempi pesimäpaikka on nyt jäänyt

korkean heinä- ja lupiinikasvuston alle. Suuri lintujen pesimäyhdyksunta on poissa, vaikka rannikkovedet kuhisevat pienkaloja. Rauhoitetun pesimäalueen laitamia korotettiin noin 20 vuotta sitten, ja ne kaavoitettiin omakotitaloille. Alueesta tuli myös hyvä lymyapaikka kissoille, mikä heikensi lintujen elinmahdollisuuksia entisestään. Nyt kunta haluaa peittää alueen merenpohjasta nostettavalla hiekalla, jolloin linnut saattavat palata alueelle.

Yhteyshenkilö: Ingvild Kalland,
ingvild.kalland@dirnat.no

Pohjoismaiseen 2010-yhteistyöhön osallistuvat kunnat

Alftanes tarkoittaa 'laulujoutsenten niemeä'.
(Kuva: Júlíus K. Björnsson)

Pohjoiskalotin neuvosto panostaa pienyhdyksuntiin

www.nordkalottradet.nu

Pohjoiskalottiin kuuluvat Norjasta Nordlandin, Tromsin ja Finnmarkin maakunnat, Suomesta Lapin lääni ja Ruotsista Norrbottenin lääni. Pohjoiskalotin ympäristöneuvostolla on joitakin projekteja, jotka koskevat myös alueen pienyhdyksuntia:

Pohjoiskalotin ympäristömyrkyt
Pohjoiskalotilla on paljon

ympäristömyrkyihin liittyviä yhteisiä haasteita, jotka eroavat muiden alueiden haasteista. Levillä järjestetäänkin loka-marraskuussa 2008 seminaari alan tietämyksen kartuttamiseksi.

Seminaari voimalinjojen vaikutuksesta maankäyttöön

Seminaarissa tarkastellaan eri maissa tehtyjä voimalinjojen

ympäristövaikutusten arviointeja ja Espoon yleissopimuksen vaatimuksia, joiden mukaan ympäristövaikutuksista tulee konsultoida naapurimaita. Seminaari pidetään 10.–11. syyskuuta Simossa.

Skarsvåg on maailman pohjoisin kalastajakylä, jonka sijainti on N71° 6' 50". (Kuva: Stefán Gíslason)

Pohjoiskalotin jätteet

Ympäristöneuvosto on julkaissut alueellisista haasteista useita raportteja, joiden aiheista mainittakoon vaaralliset jätteet ja jätelaitokset. Raportit päätelmineen löytyvät seuraavasta sivustosta: www.nordkalottradet.nu/nkrppporter

Yhteyshenkilö: Paula Mikkola,
Paula.Mikkola@lapinliitto.fi

Ajankohtaista

Haja-asutusalueiden ryhmän työpa- ja kalastus- ja merikuljetussektorin energiansäästöistä

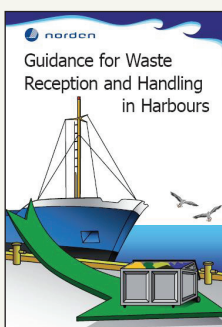
Haja-asutusalueiden kestävä energiahuollon pohjoismainen työryhmä järjestää Reykjavikissa 3.–4. joulukuuta 2008 työpajan, jossa annetaan yleiskuva haja-asutusalueiden energiatehokkuustoimenpiteiden edistymisestä kalastus- ja liikennesektoreilla. Lisätietoja: Margrethe Sørensen, margrethe@greenet.gl

Satamien jätehuolto

Pohjoismaiden ministerineuvosto on julkaissut esitteen, joka sisältää ohjeita ja mallin jätteiden vastaanoton järjestämiseksi piensatamissa. Tavoitteena on helpottaa direktiivin 2000/59/EY toteuttamista. Esite on julkaistu englanniksi, mutta tekeillä ovat myös ruotsin- ja norjankieliset versiot.

ANP 2007:750
Guidance for Waste Reception and Handling in Harbours

Ilmasto ja polttoainekustannukset – pienkalastuksen uhka vai mahdollisuus?

Pohjoismaiden ministerineuvoston seminaari

Onko »öljyhuippu» saavutettu? Onko tiedossa lisää hinnannousuja? Tulisiko myös kalastukselle määrätä maksuja kasvihuonekaasupäästöistä? Vaikuttaako ilmastonmuutos Pohjoismaiden kalakantoihin? Entä miten näihin muutoksiin voidaan valmistautua ja millaisia seurauksia niistä on kalastussektorille?

Muun muassa näistä kysymyksistä keskustellaan pohjoismaisessa seminaarissa, jossa esimerkkinä käytetään Itämeriä. Itämeri on erittäin altis ilmastovaikutuksille, koska sen kalakannat eivät voi muuttaa ilmastovyöhykkeiden mukana toisin kuin avomerialueilla. Tämän lisäksi Itämeren kalastus on voittopuolisesti pienimuotoista rannikkokalastusta, jossa pyyntialueiden muuttamiseen on vain rajalliset mahdollisuudet.

Seminaari on suunnattu poliitikoille, virkamiehille ja kaikille Pohjoismaiden kalastuksesta ja ympäristöstä kiinnostuneille. Seminaari pidetään 3.–4. marraskuuta 2008 kuninkaallisessa metsä- ja maatalousakatemiassa Tukholmassa.

Yhteyshenkilö: Andreas Stokseth,
Andreas.Stokseth@fk.d.dep.no

Pienyhdykskuntaryhmän työn arviointi

Pienyhdykskuntien ryhmä on tehnyt arvioinnin tähänastisesta työstään pohjustaakseen työn jatkoa koskevia päätöksiä. Uusi verkkojulkaisu (TemaNord 2008:514, Evaluering av Småsamfundsgruppens arbete) sisältää tiivistelmän arvioinnin tuloksista, ks.

www.norden.org/pub/sk/showpub.asp?pubnr=2008:514

pohjola

Pohjoismaiden ministerineuvosto

Store Strandstræde 18
DK-1255 København K
Puh. +4533 96 0200
Faksi +4533 96 0202
www.norden.org

Pohjoismaisen ympäristöyhteistyön yhteyshenkilöt
Erityisasiantuntija Nikolaj Bock, nb@norden.org
Erityisasiantuntija Mats Ekenger, mek@norden.org

Toimittaja: Mats Ekenger
Teksti: Stefán Gíslason, Margrethe Sørensen, Andreas Stokseth, Ingvild Kalland ja Paula Mikkola
Suunnittelu: Jette Koefoed

Pohjoismainen ympäristöyhteistyö
Vuosien 2005–2008 pohjoismaisen ympäristöyhteistyön toimintaohjelma viitoittaa paitsi Pohjolan sisäistä ympäristöyhteistyötä myös lähialueisiin, Arktikseen, EU:hun ja muihin kansainvälisiin foorumeihin liittyvää yhteistyötä. Ohjelma auttaa saavuttamaan tuloksia, jotka takaavat Pohjolan aseman ympäristöalan edelläkävijänä. Yksi ohjelman pää tavoitteista on entistä terveellisemmän elinympäristön luominen Pohjoismaiden kansalaisille.

Pohjoismaiden ministerineuvoston julkaisuja voi tilata osoitteesta www.norden.org/publikationer.